

PRUDENȚA, PROVIZIOANELE ȘI ADEVĂRUL ÎN DEPRECIEREA ACTIVELOR

*Bucur Vasile, dr., hab., prof. univ., ASEM
catedra.ca@ase.md*

Ionița Nadejda, doctorandă, UASM

Rezumat: *În acest articol este examinată necesitatea aplicării principiului prudenței în deprecierea activelor imobilizate. Este menționată corelația dintre prudență, provizioane și adevăr în problemele deprecierei activelor.*

Abstract: *Dans cet article on examine la necesite de l'application du principe de la prudence dans la depreciation des actifs immobilises. On mentionne la correlation entre la prudence, les provisions et la verite dans les problemes de la depreciation des actifs.*

Cuvinte-cheie: *depreciere, prudență, provizion, adevăr, raționament profesional*

JEL: *M41*

Unul din principiile de o mare importanță în contabilitatea elementelor patrimoniale și în prezentarea informațiilor în situațiile financiare ale unei entități îl reprezintă principiul prudenței. El în multe surse bibliografice este prezentat ca determinabil în evaluarea activelor, reevaluarea și deprecierea valorii acestora în scopul obținerii unei valori obiective a acestora și a unui rezultat financiar mai corect al activității unei entități.

În aspect general prudența reprezintă însușirea de a fi prudent, prevedere, precauție, circumspecție (1, p.891). În aspect contabil prudența este un principiu de bază al contabilității prevăzut în Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) și în Standardele Naționale de contabilitate (SNC).

În opinia noastră, prevederile principiului prudenței trebuie să fie aplicate în contabilitate și în situațiile financiare în diferite cazuri de incertitudine, realizând comparabilitatea raționamentului alternativității (opțiunilor) cu adevărul. Cum denotă studiile, aceasta este o misiune foarte dificilă care chiar cu cel mai înalt grad de calificare a specialiștilor din domeniul contabilității de multe ori nu se reușește, și nu din cauza specialiștilor, ci din cauza modului în care el este tratat în standarde.

Prudența cere ca activele și veniturile să nu fie supraevaluate, iar datoriile și cheltuielile să nu fie subevaluate când acestea vor fi prezentate în situațiile financiare. În soluționarea problemelor în

cauză entitatea nu trebuie să admită constituirea unor provizioane excesive. Respectarea principiului prudenței în pregătirea situațiilor financiare în scopul oferirii unei imagini fidele se prevede în alin.9 și 16 ale introducerii din Directiva 2013/34/UE (2).

Destinația prudenței se manifestă în evaluarea elementelor patrimoniale ale entității la o valoare actualizată existentă la momentul prezentării acestora în situațiile financiare. În acest scop este necesar de luat în considerare riscurile previzibile de a înregistra unele prevederi eventuale determinate de influența factorilor de incertitudine. Principalul risc îl constituie de a nu admite reflectarea venitului supraevaluat și cheltuielile subevaluate, astfel obținând un profit majorat, care, la rândul său, urmează a fi neîntemeiat calculate impozitul pe profit (spre care tinde bugetul) și dividendele majorate acționarilor (fondatorilor) din repartizarea profitului rămas la dispoziția entității. Realizarea acestor precauții conform Directivelor Europene, IFRS și SNC se prevede prin:

- a) reevaluare – dacă entitatea ține contabilitatea în baza prevederilor IFRS (3), iar conform politicilor contabile activele imobilizate sunt evaluate după recunoașterea lor inițială conform modelului de reevaluare;
- b) deprecierea activelor imobilizate¹, dacă entitatea stabilește influența măcar a unui factor (indiciu) intern sau extern de depreciere, indiferent de faptul contabilitatea se ține conform IFRS sau SNC (6).

Și în cazul reevaluării și în cazul deprecierei activelor imobilizate IFRS și SNC prevăd aplicarea provizioanelor în acoperirea pierderilor (diminuării valorii) aferente.

Dacă valoarea justă a unui activ imobilizat semnificativ diferă de valoarea contabilă (costul de intrare minus amortizarea cumulată minus pierderile din depreciere) a acestuia el urmează a fi reevaluat. Prudența în cazul dat urmărește numai micșorarea de valoare a activelor imobilizate în rezultatul reevaluării. Când activul imobilizat este influențat de un factor (indiciu) intern (extern) de depreciere, iar valoarea contabilă a acestuia semnificativ depășește valoarea de recuperare (conform IAS 36 „Deprecierea activelor”) sau valoarea justă minus costurile de vânzare (conform SNC „Deprecierea activelor” – în continuare DA), acest activ urmează a fi depreciat. Aceeași regulă se aplică și în cazul unui grup de active.

Principala problemă în cazul dat constă în ce măsură aplicarea prudenței în reflectarea micșorării de valoare a activelor imobilizate prin reevaluare sau prin depreciere exprimă adevărul în contabilitate, respectiv contribuie la obținerea sau păstrarea caracterului științific al contabilității.

Respectarea prudenței este necesară sau obligatorie în toate cazurile sau nu? Este oare obiectiv modul de realizare/tratare a principiului prudenței în aspectul obținerii unor informații fidele sau nu? Dacă nu, atunci cum ar trebui să fie tratată prudența în standardele de contabilitate.

E știut, că în scopul realizării prevederilor principiului prudenței a și fost elaborat IAS 36, iar în baza acestuia SNC DA. Studiile însă denotă că aplicarea mecanismului de depreciere a activelor imobilizate conține multe abstracții, care acestea fiind o amprentă a principiului prudenței, nu întotdeauna reflectă obiectivitatea (adevărul).

În primul rând, compararea valorii contabile a unui activ individual cu valoarea recuperabilă (cea mai mare dintre valoarea justă minus costurile de vânzare sau valoarea de utilizare) a acestuia reprezintă o abstracție. Comparăm indicatorii valorici incomparabili, neglijând sau ignorând caracteristica calitativă a comparabilității informațiilor prezentate în situațiile financiare. Și această comparare cuprinde mai multe elemente de abstracție:

- se compară valoarea contabilă a activului dat cu valoarea justă minus costurile de vânzare a acestuia; de ce valoarea justă¹ și de ce diminuată cu costurile de vânzare? De ce valoarea contabilă nu se prevede să fie diminuată cu costurile de vânzare dacă este vorba despre recuperarea acestei valori prin vânzarea activului.

Există și un alt element negativ al acestei comparații. Să admitem, că este vorba despre determinarea valorii juste a unui utilaj tehnologic. Aceasta, la rândul său, necesită costuri de transport, instalare, încercare. Pe piața activă putem să obținem informația despre prețul de

¹ În cazul dat corectarea activelor circulante sub costul efectiv de achiziție al acestora nu se examinează.

¹ În cazul dat nu se examinează modul de determinare a valorii juste pe piața activă.

cumpărare. Toate celelalte costuri (de transport, instalare, încercare dar și mutare sau scoatere din uz care pot fi parte componentă a costului de intrare (valorii juste) nici în IAS 36, nici în SNC DA nu se iau în considerare. Mai mult ca atât, standardele menționate nu prevăd recalcularea valorii juste minus costuri de vânzare diminuată cu amortizarea cumulată posibilă la momentul testării activului la depreciere. Doar valoarea contabilă determinată la momentul dat este valoarea activului care urmează a fi atribuită (amortizată) la costuri și/sau cheltuieli în perioada de utilizare rămasă. Să apelăm la următorul exemplu.

Exemplu. La 01.04.201N la o entitate a fost pus în funcțiune un utilaj tehnologic la costul de intrare de 300 000 lei, inclusiv valoarea de cumpărare – 240 000 lei, costuri de transport – 10 000 lei, costuri de instalare – 36 000 lei, dobânzi capitalizate – 6 000 lei, suma provizionului constituit pentru acoperirea cheltuielilor de scoatere din uz inclusă în costul de intrare – 8 000 lei, durata de utilizare – 8 ani, valoarea reziduală nulă, amortizarea – liniară și începe a fi calculată din luna punerii în funcțiune. La 31.12.201N+3 utilajul este testat la depreciere, valoarea justă constituind 280 000 lei, costurile de vânzare – 4 000 lei.

Conform datelor din exemplu valoarea contabilă a utilajului tehnologic la 31.12.201N+3 constituie 159 375 lei $[300\ 000 - (300\ 000 : 96 \times 45)]$, iar valoarea justă minus costurile de vânzare – 276 000 lei $(280\ 000 - 4\ 000)$. Astfel activul conform prevederilor IAS 36 și SNC DA nu urmează a fi depreciat decizie eronată – sunt comparate indicatorii incomparabili.

Valoarea contabilă a utilajului la 31.12.201N+3 determinată în baza valorii juste constituie 146 6625 lei $[(276\ 000 - (276\ 000 : 96 \times 45)]$. În acest caz utilajul urmează a fi depreciat, recunoscând pierderea din depreciere în mărime de 12 750 lei $(159\ 375 - 146\ 625)$. În această variantă decizia la fel este eronată din aceeași cauză, deși valoarea pe piața activă a crescut cu 16,7% $(280\ 000 : 240\ 000) \times 100$. După structură valoarea justă nu include costurile de pregătire a utilajului spre utilizare și este incomparabilă cu valoarea contabilă.

Fie că costurile de transport, instalare etc. a utilajului tehnologic la 31.12.201N+3 constituie 68 000 lei, valoarea justă minus costurile de vânzare corectată cu aceste costuri va fi de 308 000 lei, costurile de vânzare – 4 000 lei. Diferența constituie 6112 lei $[159\ 375 - (308\ 000 - 308\ 000 - 4\ 000) : 96 \times 45]$. În această variantă entitatea nu va deprecia utilajul, deoarece valoarea contabilă a acestuia este mai mică decât valoarea justă minus costurile de vânzare chiar dacă se ia în considerare perioada de utilizare pînă la momentul testării, precum și costurile posibile de transport instalare. Însă valoarea de piață corectată cu costurile de pregătire spre utilizare după destinație reprezintă valoarea de înlocuire. Anume această valoare este rațional să fie aplicată în loc de valoarea justă minus costurile de vânzare.

Și prima și a doua variantă examinate sunt abstracte: din cauza regulii imperfecte în IAS 36 și SNC DA se prevede de comparat indicatori incomparabili. Principiul prudenței trebuie de aplicat în testarea activelor imobilizate la depreciere însă în loc de valoarea justă se propune de aplicat valoarea de înlocuire. Aceasta, la rîndul său, urmează a fi corectată cu suma amortizării care ar fi fost cumulată pe parcursul perioadei de la începutul exploatării pînă la momentul testării de depreciere activului respectiv. În așa mod este rațional de procedat și în cazul unui grup de active. Considerăm, că testarea la depreciere a activelor imobilizate comparînd valoarea contabilă cu valoarea de înlocuire se simplifică. Ea poate fi efectuată pe fiecare activ separat și nu pe întregul grup.

Cu mult mai subiectivă este aplicarea prudenței în cazul valorii contabile a testării unui activ imobilizat sau unui grup de active la depreciere comparînd valoarea contabilă a acestuia cu valoarea de utilizare (o mai mare abstracție). Valoarea de utilizare este o diferență dintre venitul (fluxul de numerar) discountat și costurile discountate pe parcursul perioadei de utilizare rămase a activului. Valoarea de utilizare a unui activ (grup de active) este destul de dificil de determinat, fiindcă activul (grupul de active) este interconexat cu alte active, iar beneficiile economice reprezintă rezultatul utilizării activelor interconexate.

Suplimentar la acest element negativ menționăm că se prevede de a compara indicatorii incomparabili cum ar fi valoarea contabilă la momentul testării la depreciere cu valoarea de utilizare

a unui activ (grup de active) determinată pe parcursul duratei de utilizare rămase (incomparabilitate istorică, în timp și după componentă).

E știut, că orice activ la recunoașterea lui inițială este evaluat la suma costurilor efectiv suportate la crearea lui și nu la valoarea lui de utilizare care, de fapt la transmiterea în exploatare a activului nici nu se determină. O astfel de comparare nu prevede nici analiza activității economice a unei entități, nici statistică.

În scopul înlăturării subiectivității și caracterului abstract al comparabilității indicatorilor menționați în realizarea prudenței este rațional ca în IAS 36 să fie exclusă valoarea de utilizare. De aplicat în locul ei valoarea de înlocuire.

Concretizare necesită textul art.10 (a) al IAS 36 cu conținutul: fără a exista vreun indiciu al deprecierei entitatea va testa la depreciere imobilizările necorporale cu durata de viață utilă nedeterminată sau imobilizările necorporale care nu sunt încă disponibile pentru utilizare prin compararea valorii contabile cu cea recuperabilă (3, p.478).

Nu este clară respectarea principiului prudenței și ce risc în cazul dat poate să suporte entitatea. Nu există influența nici a unui factor (indiciu) de depreciere de ce imobilizarea necorporală cu durata de utilizare incertă trebuie testată la depreciere? Doar această categorie o constituie dreptul de utilizare a mărcilor, unor tehnologii, invenții etc. care entității aduce din an în an același volum de beneficii economice sau chiar un volum crescând al acestora. Astfel nici logic nici economic nu există necesitate de a testa imobilizarea necorporală la depreciere, cu excepția – diminuării volumului de beneficii economice. Însă această situație reprezintă deacum existența influenței unui factor (indiciu) de depreciere. Prin urmare nu există temei economic pentru aplicarea prudenței, deoarece lipsește riscul de a înregistra careva pierderi. Din aceste considerente imobilizările necorporale cu durata de utilizare incertă este rațional să fie testate la depreciere în cazul constatării influenței măcar a unu factor (indiciu) de depreciere (intern sau extern).

IAS 36 nu clarifică ce reprezintă imobilizările necorporale care nu sunt încă disponibile (art.10 (a)), deși intuitiv se poate de menționat că ele reprezintă imobilizări necorporale în curs de execuție. Deoarece acestea încă nu sunt antrenate în circuitul economic al entității (nu reprezintă active în exploatare) logic și economic nu dispun, și nici nu pot să dispună nici de o valoare de utilizare din cauza că lipsește purtătorul acestei valori. Doar în cadrul unei entități se contabilizează materia disponibilă și nu ideea. Astfel, era necesar ca imobilizările necorporale în curs de execuție să fie testate la depreciere prin compararea valorii contabile (costurile cumulate pentru crearea imobilizării respective) cu valoarea de înlocuire. Prudența în cazul dat este necesar de luat în considerare însă în baza altei reguli, mai perfecte, economic argumentate.

De exemplu, dacă suma costurilor pentru crearea unei imobilizări necorporale la 31.12.201N constituie 250 000 lei, iar aceleași costuri recalculat la prețurile și tarifele de salarizare existente la această dată (valoarea de înlocuire) sunt de 220 000 lei entitatea va testa imobilizarea necorporală la depreciere, recunoscând pierderea de 30 000 lei.

Încă o întrebare legată de crearea unor imobilizări necorporale care necesită lucrări de cercetare-dezvoltare: costul de intrare al cărora se determină în baza principiului prudenței. Conform art.54-56 ale IAS 38 „Imobilizări necorporale” costurile de cercetare a unui proiect intern nu se recunosc ca parte componentă a costului imobilizării respective și se atribuie la cheltuieli curente în perioada în care au fost suportate (6, p.540). Această abordare se bazează pe riscul că în rezultatul cercetărilor entitatea poate să nu obțină imobilizarea necorporală planificată, din această cauză ea trebuie să fie prudentă. Însă aplicarea prudenței în cazul dat mai reprezintă un procedeu negativ în evaluarea costului de intrare a imobilizării necorporale, deoarece costurile de cercetare nu vor fi incluse în acest cost. Astfel, sub pretextul prudenței în cazul obținerii imobilizării necorporale din cercetare artificial se micșorează costul de intrare, respectiv și valoarea contabilă a acesteia. Prin urmare, în baza regulii imperfecte se creează condiții conform cărora eronat imobilizarea necorporală va fi depreciată. Dacă însă ea conform politicilor contabile ale entității urmează a fi reevaluată, atunci respectarea prudenței pe parcursul fazei de cercetare își pierde valoarea când valoarea contabilă va fi ajustată la valoarea justă.

În scopul obținerii informațiilor obiective, relevante pentru procesul decizional în luarea deciziilor respective nu ar trebui de luat în considerare principiul prudenței în contabilitatea costurilor conform căruia costurile supranormative trebuie să fie atribuite la alte cheltuieli. În caz contrar, costul efectiv al produselor fabricate, serviciilor prestate va fi calculat eronat, iar în cazul consumului de materii prime, materiale sau altor costuri supranormative rezultatele analizei costului ne vor furniza date nereale.

În toate cazurile deprecierei activelor imobilizate precum și micșorării de valoare a acestora provenită din reevaluare se prevede de a constitui provizioane. Se consideră că ele sunt efectele prudenței prin care trebuie de recunoscut în contabilitate anumite cheltuieli (pierderi). Constituirea acestor provizioane nu are scopul de a dispersa suma pierderilor din depreciere uniform pe parcursul unei perioade gestionare. Din acest motiv ele exprimă suma pierderilor provocate de faptul economic deja produs – depreciere a activelor imobilizate. Sub influența factorilor de depreciere în baza principiului periodicității și respectînd prudența pierderile în cauză se recunosc în perioada gestionară în care s-a produs deprecierea activelor imobilizate, fiind înregistrate în contul 721 „Cheltuieli cu active imobilizate. Este puțin probabil ca constituirea provizioanelor în cazul dat să aibă temei economic: doar faptul economic - deprecierea s-a produs (cauza), s-au înregistrat pierderile în mărimea estimată (efectul). Nu în zadar în modelul de contabilitate anglo-saxon provizioanele sunt numite „poluări în contabilitate”. În acest context se poate de conchis: cu cît mai puține provizioane constituim, cu atît mai precise sunt informații prezentate în situațiile financiare, cu atît mai corect sunt determinate rezultatele financiare ale unei entități, cu atît mai mult se apropie contabilitatea de adevăr.

Dacă entitatea reflectă pierderile din depreciere, atunci e și logic în același timp de înregistrat diminuarea valorii contabile a activelor imobilizate. În caz contrar apar calcule suplimentare la întocmirea bilanțului și în verificarea bazei din care urmează a fi calculată amortizarea activelor imobilizate după fiecare depreciere.

Bibliografie:

1. DEX. Dicționarul explicativ al limbii române. Univers enciclopedic „Gold”, București, 2012, p.1230
2. Directiva 2013/34/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de întreprinderi, de modificare a Directivei 2006/43/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivelor 78/660 CEE și 83/349/CEE ale Consiliului.
3. Monitorul oficial al R.M. Moldpres. Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS), 2007: Incluzînd Standardele Internaționale de Contabilitate (IAS) și Interpretările lor. Chișinău, Tipografia Centrală, 2008, p.734
4. Ristea M., Graziella C.D. Prudență și agresivitate în tratamentele contabile. Tribuna Economică, București, 2008, p.361
5. Feleagă N., Ionașcu I. Tratat de contabilitate financiară. Vol.I, Ed. Economica, București, 1998, p.504
6. Monitorul oficial al R.M. Moldpres. Acte normative în domeniul contabilității. Chișinău, Combinatul poligrafic, 2013, p.649